

vN 6/10450

77/14

357.828(4):386
Alq.

No. 21/63

Van: Mr J.M.A.H. Luns

Aan: S

Z E E R G E H E I M

cc Minister-President
T
DGPZ
DGES
DEU
DIE
DNW

Op 16 dezer, na het noenmaal op Huis ten Bosch, heb ik een gesprek onder vier ogen gehad van een 40-tal minuten met President de Gaulle. Men diene bij het onderstaande te bedenken, dat ik bij mijn uiteenzettingen rekening heb menen te moeten houden met de instelling en persoon van mijn gesprekspartner. Voorts wijs ik erop dat Generaal de Gaulle mij vroeg de inhoud van het gesprek strikt vertrouwelijk te houden.

Ik ving aan met een uiteenzetting te geven van het Nederlandse standpunt inzake de Europese situatie na de gebeurtenissen van 14^e en 28 en 29^e januari j.l. De persconferentie van het franse Staatshoofd van 14 januari j.l. en de daaropvolgende ontwikkelingen in Brussel hadden niet alleen Nederland, doch ook de andere vier partners van Frankrijk zeer geschokt en het wederzijdse vertrouwen ondermijnd. Teneinde mogelijk misverstand weg te nemen, wilde ik echter met nadruk stellen, dat de bezwaren van de Nederlandse Regering niet ingegeven waren door de vrees Frankrijk de leidende rol in Europa te zien spelen en evenmin door pro-Amerikaanse sentimenten. Het is veeleer dat wij menen, dat de franse politiek, zoals wij die analyseren, in de huidige omstandigheden niet tot het gewenste doel kan leiden en daarom gevaarlijke kanten heeft. Een hechte aaneensluiting op

-politiek-

*1/ dag van de persconf.
reunie v.d. President.
2/ de 14 jan. gesprek van
de des v.k. te Brussel.*

politiek gebied van de Zes met daarnaast een gecoördineerd defensiebeleid en steunend op een sterke economische ontplooiing zou deze groepering niet in staat stellen tegenover de machtsblokken van Amerika en Rusland een gelijkwaardige, laat staan doorslaggevende, rol te spelen. Een op een dergelijk doel gerichte politiek was derhalve naar onze mening af te wijzen. Voorts was de Nederlandse wens Engeland lid van de Gemeenschap te zien worden, niet geïnspireerd door het verlangen in een vergrote gemeenschap met Engeland samen een politiek tegenwicht tegen Frankrijk en Duitsland te vormen, doch was gebaseerd op onze overtuiging, dat de EEG economisch en politiek slechts tot volle ontplooiing zou kunnen komen door het toetreden van andere Europese landen en met name Engeland. Engeland is een intrinsiek deel van Europa en ook daarom is toetreding van dat land tot de EEG zeer gewenst. De vrees dat Engeland alsdan in de Gemeenschap een tegen de belangen van Europa gerichte politiek zou voeren, was ons inziens ongefundeerd en het zou voor het Verenigd Koninkrijk daarenboven niet mogelijk zijn zulk een politiek te verwezenlijken.

Tenslotte wees ik erop dat Nederland bepaald niet alle aspecten van de Amerikaanse politiek ten opzichte van Europa, Frankrijk en Nederland inbegrepen, toejuicht. Doch in de Oost-West verhouding en de strijd tegen het Russisch communisme en imperialisme is het Amerikaanse bondgenootschap met Europa, met name in de NATO, onontbeerlijk en onze landen dienen derhalve loyaal en hecht met Amerika

samen te werken. Hoe de wereldsituatie over een aantal jaren zal zijn, kon niemand voorspellen, doch voor nu en in de voorzienbare toekomst zou, naar Nederlands inzicht, een zich distancieren door Europa van Amerika grote gevaren voor ons continent opleveren.

De President reageerde met te zeggen, dat hij van zijn kant mij een duidelijk inzicht wenste te geven in het franse denken.

Allereerst voor wat betreft zijn persconferentie en de breuk in Brussel eind januari j.l. Politieke overwegingen hadden de doorslag gegeven. Hoewel hij bij de aanvang der toetredingsbesprekingen met Engeland bepaald gereserveerd was geweest, daar hij n.l. had gevreesd, dat het Verenigd Koninkrijk economisch niet genegen zou zijn het volledige lidmaatschap te aanvaarden en politiek "des arrièrè-pensées" had, waren van de zijde van de Britse Regering hem met zoveel nadruk verzekeringen gegeven, dat het Verenigd Koninkrijk en economisch en politiek geen voorkeurspositie opeiste en zich politiek op Europa zou concentreren, dat zijn aanvankelijke reserves tegen de herfst van verleden jaar goeddeels waren weggenomen. Speciaal tijdens de bijeenkomst tussen hemzelf en Macmillan op het kasteel te Champs had laatstgenoemde met schijnbaar grote overtuiging gesteld, dat Frankrijk geen enkele zorg behoefde te hebben over deze beide punten. Hij (de Gaulle) had derhalve verwacht dat Engeland zeer snel gedurende oktober-november 1962 de nog bestaande economische

economische reserves voor wat betreft de toetreding zou laten vallen, het verdrag zou tekenen en dan omstreeks begin van dit jaar verkiezingen zou houden, die Macmillan waarschijnlijk zou hebben gewonnen, doch in plaats daarvan bleef Engeland moeilijker in Brussel. Tijdens de in december gehouden frans-britse conferentie te Rambouillet had Macmillan nog herhaald hoezeer de Britse Regering vastbesloten was met Frankrijk en de andere leden van de EEG een Europese politiek te voeren. En hij (de Gaulle) had met name de overtuiging gekregen, dat na de plotselinge schrapping door Amerika van het skybolt programma, de Britse Regering genegen was samen met Frankrijk te onderzoeken of en hoe een frans-brits kernwapensysteem zou kunnen worden opgezet. Niets in Macmillan's verklaringen over zijn in Nassau in te nemen houding had erop geduid dat de Britse Regering een volstrekt andere koers zou inslaan en zich niet alleen bij de Amerikaanse beslissing zou neerleggen, maar daarenboven nog met schijnbaar enthousiasme het polaris-akkoord zou aanvaarden, waardoor Engeland zich nog meer aan handen en voeten aan Amerika had overgeleverd. Het had hem daarenboven pijnlijk getroffen, dat Macmillan hem zelfs na de Nassau-conferentie niet vertrouwelijk had ingelicht omtrent de achtergronden van deze "étonnante volte face". Het was daarom dan ook dat hij zich genoodzaakt had gezien uit deze Britse houding de logische consequentie te trekken, n.l. dat Engeland economisch noch politiek bereid bleek volwaardig lid van de EEG te worden. Hij had dit daarop publiekelijk op

14 januari geconstateerd. Hij vroeg zich overigens af waar Engeland heenging. Een steeds zwakker wordende economie, een moeilijke financiële situatie en een grote politieke verdeeldheid. Hoewel hij Macmillan gaarne aan het bewind zou blijven zien, vreesde Generaal de Gaulle zeer, dat de volgende verkiezingen de overwinning van Labour zouden brengen "avec des conséquences désastreuses au point de vue économique et politique". Hij bestreed dat hij anti-Engels zou zijn. Hij had tijdens de oorlog te veel respect gekregen voor de grote kwaliteiten van het Britse volk en hij wist zeer goed wat met name Frankrijk gedurende die jaren aan Engeland verschuldigd is geweest. Het had hem derhalve gespeten, dat aan zijn zo waarderende woorden aan het adres van Engeland tijdens zijn persconferentie niet door het buitenland voldoende aandacht was geschonken. Tenslotte verklaarde de Generaal dat hij Engeland niet van het continent wilde afstoten, dat Engeland inderdaad tot Europa behoorde doch thans nog niet rijp is voor economische en politieke aansluiting bij Europa.

Voor wat Amerika betreft, vergiste men zich in Nederland indien men dacht dat Frankrijk de militaire banden met dit land wil afsnijden. Het eist alleen een grotere en met Frankrijk's en Europa's positie overeenkomstige invloed op en er dient helaas rekening mede te worden gehouden, dat het niet vaststaat dat Amerika onder alle omstandigheden Europa militair te hulp zal komen. Vandaar de noodzaak van een eigen "force de frappe".

Ik heb uiteraard duidelijk gemaakt, dat, naar

onze overtuiging - en als mede-onderhandelaar te Brussel meende ik met enig gezag te kunnen spreken - het Verenigd Koninkrijk wel degelijk bereid is en in staat was om op dezelfde voet als de andere partners lid te worden van de Gemeenschap en dat terzake zulke vorderingen waren gemaakt, dat spoedige overeenkomst verzekerd leek. Voorts dat Engeland politiek ook thans geen anti-Europese instelling had en dat de akkoorden van Nassau wellicht om binnenlandse politieke redenen door Macmillan als te gunstig voor Engeland waren voorgesteld, doch zeker niet konden worden beschouwd als een anti-Europees akkoord. Het ware ongetwijfeld beter geweest indien Macmillan in Rambouillet aan Generaal de Gaulle klare wijn had geschonken, doch het was toch niet aan te nemen dat een sinistere bijbedoeling hierbij had voorgezeten. Men mocht toch ook met de mogelijkheid rekening houden, dat op dat moment Macmillan en de Britse Regering zelf nog niet wisten hoe het in Nassau zou lopen. De Amerikaanse kernbewapening is in ieder geval dusdanig sterk en superieur aan alles wat Frankrijk en Engeland op het ogenblik en gedurende de eerstkomende jaren kunnen opbrengen, dat het noodzakelijk is terzake met Amerika samen te werken en de Amerikaanse leiding te aanvaarden. De Nederlandse Regering en ikzelf, zo herhaalde ik, zijn echter bij het volgen van de door ons als juist geachte politiek niet gedreven door anti-franse gevoelens of door angst voor enig frans overwicht. Een sterk politiek, economisch en militair Frankrijk wordt door ons als goed en nuttig voor het vrije Westen beschouwd.

In vrij scherpe bewoordingen, zonder dat evenwel

-de goede-

de goede sfeer van het gesprek hieronder leed, keerde hierop Generaal de Gaulle zich tegen de Nederlandse houding na 29 januari. "Vous vous êtes déchainé dans votre parlement et ailleurs contre la France et contre son Président et vous avez pris les devants dans l'action contre la France", zo zeide hij, waaraan hij toevoegde, dat hijzelf zich met zorg heeft onthouden enige reactie te geven of van misnoegen tegenover Nederland te doen blijken. Ik heb n.l., zo vervolgde de Generaal, groot respect en bewondering voor Uw land, dat met Frankrijk de enige "vrai nation" is van de Zes. Hij begreep derhalve zeer wel ons politieke denken daar Nederland begrijpelijkerwijs vreest zijn politieke identiteit te verliezen wanneer het in een hecht politiek bondgenootschap met de andere vijf, waaronder een steeds sterker wordend Frankrijk, zich zou bevinden. Dat was de werkelijke reden ("Avouez-le, Monsieur le Ministre") waarom Nederland in februari 1961 het door Frankrijk voorgestelde politieke bondgenootschap had afgewezen en deze afwijzing door latere steun van België en Italië definitief had gemaakt. Frankrijk was derhalve gedwongen geweest bilateraal met Duitsland in zee te gaan en Generaal de Gaulle stelde, dat hij hiertoe mede besloten was om zijn vriend de Duitse Kanselier, die zeer op het afsluiten van het verdrag had aangedrongen, een plezier te doen.

Hij sprak in dit verband met enige bezorgdheid over de interne Duitse en Italiaanse situatie en zeide grote bewondering te hebben voor de stabiliteit, de perfecte organisatie, de economische kracht en het sterke politieke bewustzijn van het Nederlandse volk. Ik heb uiteraard de door de President

verkondigde opvatting over de beweegredenen van de Nederlandse politiek met kracht bestreden en eraan herinnerd dat wij uit werkelijk Europees idealisme "une Europe des patries" afwijzen. Ik heb niet de illusie dat de Generaal mij geloofde.

Generaal de Gaulle zeide mij hierop dat hij met grote bezorgdheid de toekomst van de EEG tegemoet ziet, aangezien hij de indruk heeft dat Nederland als retaliatie tegen de uitsluiting van Engeland "a décidé de saboter le Marché Commun". Hij refereerde hierbij aan de associatie met de Afrikaanse landen en een aantal kwesties, die noodzakelijk geregeld moeten worden met name op landbouwgebied. Ik heb hem, geloof ik, gedeeltelijk kunnen geruststellen in zoverre, dat ik heb verklaard, dat wij loyaal zullen blijven medewerken in de EEG en niet op ons principe van de hulp aan de Afrikaanse landen zullen terugkeren, doch wel nauwkeurig zullen toezien dat geen beslissingen zullen worden genomen waardoor de kloof, speciaal met Engeland, zou worden vergroot. Hierna deed ik een dringend beroep op de franse President om in te stemmen met het hernieuwen van politieke consultatie tussen de Zes en Engeland in het kader van de WEU. Zijn reactie was uiterst gereserveerd. Hij zei dat het in de huidige omstandigheden geen zin heeft om over "la politique chinoise" of de situatie in Midden Amerika te spreken en een bespreking van de Europese situatie alleen maar de tegenstellingen zou verscherpen en derhalve beter kan worden vermeden. Ik heb daarop gezegd, dat wij niet van plan waren in een WEU-vergadering te gaan

-recrimineren-

recriminieren over wat zich in januari heeft afgespeeld, doch tussen de Zes en Engeland een kader wilden behouden, waarin ook de Europese politieke kwesties zouden kunnen worden besproken. De President zeide hierop dat hij het nog eens zou bezien, doch weinig enthousiast bleef.

Het gesprek eindigde met de van weerszijden gegeven verzekering hoezeer "cette échange de vues franche et amicale" op prijs was gesteld.

's-Gravenhage, 17 maart 1963